

Lesbrief bij Clip 4: de grutto is kwetsbaar

Lesdoelen

1. De student kan het belang van nestmonitoring beschrijven en hoe dit in zijn werk gaat met samenwerking tussen boeren, vrijwilligers en agrarische collectieven
2. De student kan de technieken voor nestmonitoring beschrijven
3. De student kan de voorwaarden aan goed kuikenland beschrijven en kan beschrijven hoe je dit bereikt
4. De student kan uitleggen wat weidevogelvriendelijk maaien inhoudt

Toelichting bij lesdia's

Dia 1: Friesland kent een lange traditie van het zoeken van kievitseieren. Voorheen werden deze kievitseieren geraapt en diende de eieren als voedsel. Door de traditie van het kievitseieren zoeken is er met name in Friesland veel kennis over weidevogels en de bescherming daarvan.

Dia 2: Inmiddels rapen die de eieren niet meer maar gaan ze nog wel opzoek naar de nesten om deze te beschermen. Van het vinden van het eerste kievitsei wordt landelijk een sport gemaakt, maar tegenwoordig wordt er alleen nog een foto van gemaakt. Veehouders hebben een zorgplicht voor de weidevogels, zij mogen geen nesten beschadigen of kuikens doden door hun werkzaamheden. Hierbij worden ze geholpen door vrijwilligers die de nesten en kuikens zo goed mogelijk in kaart brengen. Dit is heel belangrijk maar nog niet voldoende om de weidevogels te helpen. Het gebied moet namelijk ook nog goed ingericht zijn voor de weidevogels om te overleven en succesvol kuikens groot te brengen. Hierbij kunnen boeren ook hulp krijgen van vrijwilligers van de Bond Friese Vogelwachten (BFVW) of een agrarisch collectief. Deze organisaties hebben veel ervaring in het beschermen van weidevogels.

Dia 3: Het monitoren en beschermen van nesten geeft altijd verstoring. Daarom is het belangrijk om een goede afweging te maken. Op percelen met een uitgestelde maaidatum is het minder urgent om nesten te zoeken, dan op percelen waar de boer wil gaan maaien. Bij de monitoring worden ook moderne hulpmiddelen ingezet zoals de drone. De BFVW en de agrarische collectieven hebben een registratiesysteem waarop alle gevonden nesten te zien zijn. De boer kan hier ook toegang tot krijgen en weet zo precies de locatie en de soorten vogels die broeden op zijn/haar land.

Dia 4: *Waarom kan je beter geen percelen maaien in de rustperiode?* Antwoorden verschijnen op de Dia.

Dia 5: Rustperiode, ook wel uitgesteld maaien, is een bekend beheerspakket die veehouders in overleg met gebiedscoördinator kunnen afsluiten. Het perceel wordt dan niet gemaaid en ook niet beweid gedurende het broedseizoen. Er zijn verschillende pakketten waar de veehouder voor kan kiezen en per pakket verschilt het hoe lang de rustperiode moet duren. Het is wel belangrijk om hier flexibel mee om te gaan. Soms is het verstandiger om later te maaien omdat er nog veel nesten of juist veel kuikens zijn. Om een nest heen maaien kan maar het zorgt er wel voor dat het nest sneller vindbaar is voor predatoren en er is ook weinig dekking voor de kuikens als ze uit het ei komen. Daarom is het belangrijk om grote blokken gewas te laten staan. Bij meerdere kuikens en/of meerdere nesten in het land, is het het beste om helemaal niet te maaien.

Dia 6: Wanneer de kuikens uit het ei komen is goed kuikenland heel belangrijk. Goed kuikenland is land waar de kuikens veilig kunnen opgroeien. Dit betekent dat er voldoende voedsel moet zijn voor de kuikens. Bloeiende kruiden trekken grote insecten aan die belangrijk zijn voor het gruttokuiken.

Open plekken, slikkige randen, braakstroken en slootkanten zijn goed om ook de kievitkuikens te helpen. Kruidenrijk grasland zorgt niet alleen voor voedsel voor de kuikens maar zorgt er ook voor dat het gewas goed doorwaadbaar is voor de kuikens. Je moet op je buik in het gras kunnen liggen en dan goed om je heen kunnen kijken, anders is het gewas te dicht. Kruidenrijk grasland heeft vaak ook variatie in structuur van het gewas, dus dichte stukken en open stukken. Dit helpt de kuikens voor het zoeken naar voedsel maar ook het hebben van voldoende dekking.

Dia 7: Hierbij nog een mooi overzicht van wat de verschillende weidevogelkuikens eten. Hoe meer sterretjes je ziet, hoe meer de vogels ervan eten.

Dia 8: Hoe bereik je dat er voldoende voedsel is voor de kuikens? Verschraling is belangrijk bij het management van kuikenland. Een perceel dat te veel voedingsstoffen bevat zal een zwaar gewas krijgen waar de kuikens niet goed in kunnen lopen. Verschralen doe je door meerdere jaren achter elkaar (3-5 jaar) een perceel niet te bemesten en wel te maaien. Dit is een flinke investering maar hiervoor is in sommige gevallen een vergoeding mogelijk. Vernatting is ook belangrijk omdat dit de gewasgroei zal vertragen. Beweiding is een wat eenvoudigere manier om doorwaadbaarheid op een perceel te creëren. Dit zal echter wel in combinatie met verschraling en vernatting moeten gebeuren om de kruiden een kans te geven.

Dia 9: Uiteindelijk moeten de kuikens groot worden, dus na 15 juni kan je niet alles gaan maaien en verwachten dat het goed komt. Als er veel kuikens zitten kan je het maaien beter uitstellen. Er zijn ook vergoedingen voor het verder uitstellen van de maaidatum (last minute beheer). Enkele kuikens kunnen ook worden verjaagd naar een ander perceel. Dit moeten percelen zijn waar kuikens goed terecht kunnen, met voldoende voedsel en dekking. Overleg dit altijd met de lokale vogelwacht of het agrarisch collectief. Extensief beweidde percelen kunnen hier geschikt voor zijn. Veehouders kunnen in overleg met de gebiedscoördinator van een gebied eventueel vergoedingen krijgen voor het niet maaien van land met kuikens, zogenaamde kuikenvelden. Ook voor extensief weiden bestaan beheerspakketten.

Dia 10: *Als je dan toch echt wil maaien, hoe kan je dat dan aanpakken?* Er zijn technieken die gebruikt kunnen worden om veiliger te maaien, bijvoorbeeld piepers die het wild verjagen. Van te voren met een drone over het perceel gaan kan ook nog nesten van de tweede leg of nesten van eenden laten zien. Weidevogelvriendelijk maaien moet zorgvuldig gebeuren. Op een lage snelheid, overdag en met een extra paar ogen. Wanneer je van buiten naar binnen maait geeft je kuikens en ander wild de kans om weg te vluchten naar de randen van het perceel.

Samenvattend, jullie kennen nu:

- Het belang van nestmonitoring en hoe dit in zijn werk gaat
- De voorwaarden voor goed kuikenland
- Wat weidevogelvriendelijk maaien inhoudt

Bronnen en verdiepende literatuur:

- Boerennatuur (2022) Overzicht Beheerpakketten Agrarisch Natuur- & Landschapsbeheer. Verkregen van: <https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2021/10/Overzicht-Beheerpakketten-Agrarisch-Natuur-en-Landschapsbeheer-2022.pdf>.
- Eekeren, N. V., Wit, J. D., Versteeg, C., Hoekstra, N., Pijlman, J., Janssen, P.,... & Lenssinck, F. (2022). Winst & weidevogels.

Ideeën voor opdrachten:

- Provincies willen dat er meer geld gaat naar zwaar weidevogelbeheer (bijv. plas-drassen of kuikenland) en minder geld naar enkel legselbeheer. Onderbouw met twee argumenten waarom de provincies dit willen. Maak eventueel gebruik van krantenartikelen.
- Ga op zoek naar goed doorwaadbaar grasland. Laat zien dat het goed doorwaadbaar is door een foto te maken wanneer je op je buik ligt. Ga hierna na slecht doorwaadbaar grasland en maak op dezelfde manier een foto. Hoe komt het dat het gewas op de ene foto goed doorwaadbaar was en op de andere foto niet?
- Maak een protocol of keuzeschema dat veehouders kunnen gebruiken als ze hun gras willen gaan maaien maar ook rekening moeten houden met de weidevogels.
- Hoe kan je het beste opzoek gaan naar weidevogelnesten? En waar moet je dan rekening mee houden?

Stuur voor de antwoorden een e-mail naar: info@boerenlandvogel.info

Aanvullend lesmateriaal

Op <https://maken.wikiwijs.nl/119739> kun je nog meer lesmateriaal vinden met verdiepingmateriaal en opdrachten. Het onderdeel "Nestgedrag vogels" past goed bij een les rondom lesclip 4. Op <https://maken.wikiwijs.nl/140415/> is nog meer lesmateriaal te vinden over het beschermen en beheren van weidevogels.